

Jaroslav ČECHURA, *Mikrosvěty jihočeského venkova: Bošilec 1600–1750. Tradiční společnost raného novověku v Čechách, Praha, Historický ústav AV ČR v. v. i. 2021, 496 s. ISBN 978-80-7286-382-2.*

Na počátku letošního roku vyšla v nakladatelství Historického ústavu AV ČR, v. v. i. publikace *Mikrosvěty jihočeského venkova: Bošilec 1600–1750. Tradiční společnost raného novověku v Čechách* českého historika Jaroslava Čechury. Rozsáhlá práce čítající 496 stran je kromě úvodní pasáže a shrnujícího závěru členěna do šesti hlavních kapitol, které jsou dále poměrně podrobně děleny.

První kapitola (*1371 třeboňských sirotků – Zmatky, nejistoty a pohyby dlouhé války*, s. 25–91) se věnuje dopadům třicetileté války na třeboňské panství. Následující kapitola (*Bošilecký chobot – Co skrývá třeboňská protostatistika?*, s. 93–138) je svým obsahem v podstatě dějinami sledované obce Bošilec, přičemž informace čerpá z nestarších dochovaných pramenů k dějinám vsi, urbárů a katastrů. Třetí kapitola (*Václav Doktor a ti druzí – Bošilečtí sedláci 1600–1750*, s. 139–224) představuje rozsáhlou část věnovanou bošileckým obyvatelům, ve které se Jaroslav Čechura zaměřil na selské rodiny, jejich vztah ke gruntům, rodinnou strategii či uplatňování potomků z nejvýše sociálně postavených rodin s ohledem na velikost rodiny. Následující čtvrtá kapitola (*Podruzi: bošilecko-třeboňská záhada?*, s. 225–304) je zaměřena na osoby z opačného sociálního spektra – na podruhy. Pozornost byla věnována nejen materiálnímu a finančnímu zabezpečení obecně, ale i vztahu mezi podruhem a jeho zaměstnavatelem (ať už se jednalo o sedláka, nebo vrchnost) či osobám velmi zranitelným – žebrákům a tělesně postiženým. Pátá kapitola (*Do Bošilce – z Bošilce – v Bošilci: vesnice v pohybu*, s. 305–389) se zaměřuje na geografickou mobilitu a migraci venkovského obyvatelstva. V této části práce se autor zabývá i otázkou čelední služby. Svůj výzkum pak zakončuje šestou kapitolou (*104 ulovených orlů aneb Peccunia nervus rerum – Bošilec v třeboňském panství*, s. 391–436) věnující se finančním záležitostem panství Třeboň.

Jaroslav Čechura v rámci své práce avizuje, že se jedná o dílo, které vychází z nejmodernějších trendů historického bádání, o tzv. „dějiny zdola“ a striktně se vymezuje vůči klasickému psaní dějin jednotlivých obcí. Svéřepě se přitom hlásí k mikrohistorickému pojetí, odmítá cokoliv, co by jen vzdáleně připomínalo metody využívané v rámci historické demografie a genealogie. Tímto velmi důrazným postojem však sám přivádí svůj výzkum do určitého bludného kruhu. Pokud je naším cílem detailně postihnout společnost jedné konkrétní vsi ve všech jejích podobách a aspektech, není možné opomíjet doposud standardně využívané metody výzkumu. To se týká především druhé a třetí kapitoly, neboť řada prezentovaných ukazatelů nemá reálnou oporu v datech, absence detailní demografické analýzy je zde patrná. Odmítání kvantitativních metod s odůvodněním, že tak nelze dělat dějiny „zdola“ pak reflektuje neznalost či přehlížení nejnovějších prací

na poli české historiografie, které kombinací kvantitativního a kvalitativního přístupu dokázaly vhodným způsobem rekonstruovat společnost vybrané obce, panství či farnosti.¹

Obdobně pak působí část týkající se čelední služby, neboť zde prezentované případy se jakoby vznášejí ve vakuu, které je ještě umocněno autorovým tvrzením, že poddanské seznamy jsou přehlíženým pramenem. I zde již ne jeden badatel dokázal, že je možné tento typ evidenčního pramene vytěžit velmi zajímavým způsobem, ba co víc, v případě výzkumu souvislé řady podchytit nejen dlouhodobé trendy, ale i konkrétní osudy aktérů, nacházejících se často i na nejnižších stupních tehdejší společnosti. V této části práce je absence nejnovějších poznatků o fenoménu čelední služby velmi patrná.²

Práce s prameny by mohla být samostatnou částí tohoto textu. Ačkoliv autor představuje evidenční prameny, které jsou dochovány a které by umožnily velmi rozsáhlý a hluboký výzkum, v praxi řadu z nich využívá pouze povrchně, či je překvapen jejich informační hodnotou. Pokud zůstanu jen u zmiňovaných poddanských seznamů, i přes jejich značný informační potenciál je v řadě případů nutná komparace zjištěných údajů s dalšími prameny, např. matriční evidencí. S prioritizací poddanských seznamů na úkor matrik a s domněnkou, že pokud jsou dochovány seznamy, nejsou nutné matriky, se neztotožňuji. Ačkoliv si každý historik musí stanovit mantinely vlastního výzkumu, neměly by být určeny tak, aby znehodnocovaly výzkum samotný.

Po přečtení publikace jsem si položila otázku, pro koho je publikace vlastně určena? Vzhledem k výše uvedenému a zároveň s ohledem na množství „překvapení“, která autor prokládá jednotlivými kapitolami, přičemž poučený čtenář ono překvapení nemůže za překvapivé vůbec považovat, osloví publikace spíše laickou veřejnost, která by na druhou stranu jistě ocenila i obrazové přílohy týkající se studované problematiky či lokality.³ *Mikrosvěty* jsou zajisté zajímavým pokusem o vykreslení jihočeského venkova, čtenáři však po přečtení knihy vytane na mysli, že představení tradiční venkovské společnosti raného novověku uvázlo někde na půli cesty.

-
- 1 Viz např. Markéta SKOŘEPOVÁ, *Ovdovění a osiření ve venkovské společnosti. Panství nový Rychnov (1785–1855)*, České Budějovice 2016; Alice VELKOVÁ, *Krutá vrchnost ubozí poddaní? Proměny venkovské rodiny a společnosti v 18. století a první polovině 19. století na příkladu západočeského panství Štáhlavy*, Praha 2009; nejnověji Šárka NEKVAPIL JIRÁSKOVÁ, *Protoindustriální společnost. Populační chování a životní strategie venkovského obyvatelstva severovýchodních Čech v 18. a 19. století*, Pardubice 2019.
  - 2 Nejnověji k této problematice Ladislav NEKVAPIL, *Čelední služba v Čechách v raném novověku. Právní, sociální a ekonomické aspekty*, Pardubice 2021; Věra SLOVÁKOVÁ, *Dětství a dospívání poddaných na Moravě ve druhé polovině 18. století na příkladu slavkovského panství*, disertační práce, Filozofická fakulta, Masarykova Univerzita, Brno 2020.
  - 3 Publikaci by prospěla pečlivá jazyková korektura. V odborné knize vydané nejvýznamnější vědeckou institucí v zemi, je množství ponechaných překlepů až překvapivé.

Mgr. Šárka Nekvapil Jirásková, Ph.D.

Ústav historických věd, Fakulta filozofická,

Univerzita Pardubice

sarka.nekvapiljiraskova@upce.cz

ORCID: 0000-0001-6263-3522